OGLAŠAJTE V NAJBOLJŠEM SLOVENSKEM ČASOPISU V OHIJU
★
Izvršujemo vsakovrstne tiskovine

ENAKOPRAVNOST

EQUALITY

NEODVISEN DNEVNIK ZA SLOVENSKE DELAVCE V AMERIKI

ADVERTISE IN THE BEST SLOVENE NEWSPAPER OF OHIO
★
Commercial Printing of All Kinds

VOL. XXXII. — LETO XXXII. | CLEVELAND, OHIO, MONDAY (PONDELJEK), AUGUST 8, 1949 | ŠTEVILKA (NUMBER) 154

Vlada je v "Beli knjigi" priznala, da se kitajske komuniste ne more ustaviti

Zatrta poročila so končno objavljena; Čiangkajšekov režim je korumpiran; komunisti zaplenili ameriško orožje

WASHINGTON, 5. avg.—Vlada je danes objavila "Belo knjigo" o ameriško-kitajskih odnošajih, v kateri je priznala, da je popolna zmaga kitajskih komunistov neizogibna in obtožila korumpirani režim diktatorja Čiangkajšeka ter Sovjetsko zvezo, da so odgovorni za strahovit polom na Kitajskem.

"Bela knjiga" vsebuje tudi dve leti zatrto poročilo lieut. gen. Alberta C. Wedemeyerja, ki je priporočil polno ameriško intervencijo, da se porazi kitajske komuniste in obenem opozoril, da bi takšna akcija lahko povzročila tudi sovjetsko vmešanje in s tem tretjo svetovno vojno.

V uvodu "Beli Knjigi" je državni tajnik Dean Acheson odprto priznal, da Zedinjene države ne morejo storiti prav nič, da bi na Daljnem vzhodu spremenile položaj v svojo korist. Toda opozoril je kitajske komuniste, da bodo Zedinjene države in ostale članice organizacije Z. N. smatrala za kršitev principov Čarterja Z. N. in za grožnjo mednarodnemu miru in varnosti, če bi kitajski komunistični režim stopil v "službo sovjetskega imperializma in se ukvarjal z agresijo proti sosedoma Kitajske."

Večjo del ameriškega orožja postal plen komunistov

V "Beli knjigi" je državni tajnik obtožil Sovjetsko zvezo, da je delno kriva za poraz nacionalistov na Kitajskem, ker da je v Mandžuriji omogočila komunistom zaplembo "velikih zalog orožja japonske Kwantung armade." Toda istočasno je v "Beli knjigi" rečeno, da je okrog 80 odstotkov vse vojaške opreme, ki so jo Zedinjene države poslale Čiangkajšeku, bilo izgubljeno in da je najmanj 75 odstotkov ameriškega orožja padlo v roke napredujočim komunistom.

Največ ameriškega orožja so komunisti dobili lani v teku velikih bitk za Mandžurijo. Čiangkajšek je v teh bitkah izgubil osem divizij skoro popolnoma opremljenih z ameriškim orožjem. "Bela knjiga" pravi:

"Po vseh znakih sodeč nacionalisti pred svojimi porazi v tej dobi niso uničili te opreme."

V Mandžuriji so nacionalisti med ostalim zgubili 100,000 ameriških in 130,000 ostalih pušk ter velike količine ostale vojaške opreme.

$3,000,000,000 je Amerika potratila za nacionaliste

V "Beli knjigi" je dalje rečeno, da se je kitajskim nacionalistom odobrilo za $3,000,000,000 razne pomoči, poleg tega pa se jim je skušalo pomagati tudi s posredovalnimi napori in vojaškimi svetovalci.

"Nesrečno in neizogibno dejstvo je, da so usodne posledice civilne vojne na Kitajskem bile izven kontrole ameriške vlade," pravi Acheson v svojem uvodu.

V enem od 186 dokumentov, ki jih vsebuje 1000 strani obsegajoča "Bela knjiga", je rečeno, da je sedanji začasni predsednik nacionalistične Kitajske Li Tsung Jen zahteval, da Zedinjene države pomagajo z novim posojilom, čeprav je pred tem diktator Čiangkajšek vzel ogromne zaloge zlatne rezerve, ko se je podal v "begunstvo" na otok Formozo.

Kako so si nacionalisti razdelili ameriške dolarje?

V "Beli knjigi" je bilo razkrito, da je Čiangkajšek "vzel" na Formozo blizu $300,000,000 vredno rezervo zlata. Dokument, ki govori o korupciji nacionalističnih uradnikov pa pravi, da posamezni nacionalistični uradniki imajo privatne vloge v Zedinjenih državah, ki se jih ceni nad $500,000,000 in vkupno $1,000,000,000, ki so jih za svoje osebne namene vložili izven Kitajske.

Poročilo gen. Wedemeyerja

V "Beli knjigi" je rečeno, da se je vsled priporočil gen. Wedemeyerja zatrlo njegovo poročilo. Wedemeyer je svetoval, da se ustanovi poverjeništvo petih sil, vključno Rusije, ki bi nadzorovalo Mandžurijo. Ameriška vlada je smatrala, da bi se z objavo tega priporočila užalilo "kitajsko tenkočutnost" in obenem ustvarilo vtis, da nacionalistična vlada ni zmožna upravljati s kitajskim ozemljem.

Wedemeyer je opozoril, da Zedinjene države ne morejo izvršiti svoje naloge na Kitajskem, dokler se ne podvzamejo "drastične politične in ekonomske reforme." Posebno pa je poudaril, da bi komunistična Kitajska bila sovražna interesom Zedinjenih držav in da bi "ogrožala mir na svetu." Toda po njegovem mnenju bi kitajski komunisti sigurno zavzeli Kitajsko, če Zedinjene države ne bi še vnaprej pošiljale pomoč, posebno orožje, kitajskim nacionalistom.

Wallace je priporočil poravnavo s komunisti

"Bela knjiga" vsebuje tudi priporočila bivšega podpredsednika Zedinjenih držav Henry A. Wallacea, ki je v času svoje misije na Kitajskem leta 1944 opozoril Čiangkajšeka, da se ne bo trpelo "položaja, ki bi lahko vodil v konflikt s Sovjetsko zvezo."

Wallace je kitajskemu diktatorju dal vedeti, da bi Roosevelt bil pripravljen na posredovanje med nacionalisti in komunisti.

Značilno je tudi poročilo glavnega ameriškega vojaškega svetovalca majorja gen. Davida Barra, ki je lani v decembru odprto rekel, da so kitajski nacionalisti obsojeni na poraz, ker je njihova armada obremenjena z nezdravo strategijo in se nahaja pod vodstvom politično navdahnjene toda vojaško nezmožne komande.

Konkretnih dokazov za sovjetsko pomoč ni

Proti Sovjetski zvezi, ki je obtožena radi poraza nacionalistov, ni nobenih konkretnih dokazov. Dočim je gen. Marshall naravnost priznal, da ni dokazov, da bi Rusija podpirala komuniste z vojaško pomočjo, je ameriški vojaški atašej poročal lani v decembru iz Nankinga, da je "v vprašanju, če je Rusija preskrbela komunistom sovjetsko vojaško opremo." Atašej je sporočil, da so bile v Mandžuriji zapuščena večje količine japonske vojaške opreme in da so jo sovjeti namenoma zapustili, da bi si jo lahko prisvojili komunisti.

Veliko število priporočil, ki pa so vsa propadla

"Bela knjiga" vsebuje veliko število priporočil, da se reši Kitajsko, toda vsa so bila zavržena. Tako je med ostalim nacionalistični diktator Čiangkajšek predlagal gen. Marshallu, naj postane "najvišji svetovalec z vsemi pooblastili, ki jih poseduje." Podobno je Čiangkajšek predlagal tudi gen. Wedemeyerju.

V novembru preteklega leta pa je glavni delegat kitajskih nacionalistov pri organizaciji Združenih narodov vprašal gen. Marshalla, ki je tedaj bil državni tajnik, če bi Zedinjene države bile pripravljene, da imenuje ameriške častnike, ki bi vodili nacionalistične armade v borbah in sicer pod pretvezo, da "so svetovalci."

Preteklega januarja, ko je nacionalistom grozil totalni polom, pa je začasni nacionalistični predsednik Li Tsung jen stopil v stike s sovjetskimi predstavniki in jim ponudil sporazum, s katerim se je obvezal, da bo ohranil Kitajsko nevtralno v kakršnem koli bodočem mednarodnem konfliktu. Dalje je Li obljubil, da bo odstranil kolikor je to mogoče ameriški vpliv na Kitajskem in postavil osnovo za pravo sodelovanje med Kitajsko in Sovjetsko zvezo. Li je zaprosil, naj ga Zedinjene države podprejo s kakšno izjavo, toda državni oddelek je to zahtevo zavrgel, čes da je neverjetna.

Edini up je vstaja Kitajcev proti komunističnemu režimu

V svojem pojasnilu ameriške politike napram Kitajski je Achson izjavil, da čeprav se cela Kitajske še vedno ne nahaja pod "rdečo zastavo" je popolnoma jasno, da komunistične armade lahko zavzamejo celo deželo, ne da bi se jim nacionalistične armade mogle zoperstaviti.

Edini izhod bi po mnenju Achesona bil "polna ameriška intervencije—v zraku, na kopnem in morju—kar pa bi povzročilo novo vojno."

Kar se tiče bodoče politike je na kratko omenjeno, da bi se jo moralo izoblikovati na ta način, da se opogumi dogodke na Kitajskem, katerih cilj bi bil, da se zruši "tuji jarem po Moskvi upravljanega komunizma," kar pomeni, da bi Zedinjene države morale podpirati podtalna protikomunistična gibanja na Kitajskem.

*

Senatorji komentirajo vladno "Belo knjigo"

WASHINGTON, 5. avg.—Člani kongresa so danes na različne načine komentirali vladno "Belo knjigo."

Senator Bridges je izjavil, da bi bilo zelo nesrečno, če bi politika Državnega oddelka vodila tako daleč, da "moramo zapustiti to deželo."

"To bo še bolj otežalo napore, da se prepreči razširjene komunizma po celi Aziji."

Senator Pat McCarran je obžaloval vladno politiko rekoč, da bi se moralo nekaj storiti, da se ustavi komunizem v Aziji, če pa se že obodrava nadaljne štiri milijarde zapadni Evropi za iste namene.

Toda senator Allen J. Ellender je izrazil mnenje, da nobena pomoč ne more pomagati nacionalistom.

"Ko sem se pred tremi leti vrnil z mojega potovanja po Kitajski, sem rekel, da je položaj brezupen. Tako mislim tudi sedaj. Mi jim ne moremo dovolj pomagati, ne da bi pri tem sami ne padli na raven njihove šibkosti."

Senator meni, da bi Amerika morala pomagati — Indiji

Senator Hubert J. Humphrey je tudi izrazil svoje prepričanje, da je za Ameriko Kitajska izgubljena.

"S tem je Indija postala dežela, kateri bi morali pomagati pri naporih, da ustavimo širjenje komunizma v Aziji. Mi moramo imeti nekakšno mesto v Aziji, kjer bi lahko sodili in preizkušali ameriško zunanjo politiko. Doslej nismo Indiji dali niti en 'dime'."

Kongresnik Walter H. Judd, ki je član odbora za zunanje odnošaje, je kritiziral "napake vlade." Rekel je, da je pod vtisom, da "rekord komunistov ni tako slab kot se je pričakovalo," da pa je ameriški "hujši."

*

General z 90,000 vojakov se priključil komunistom

CANTON, 6. avg.—Nacionalistični predsednik Kitajske je danes sklical nujnostno sejo vlade radi poročil, da so nacionalistične armade pretrpele nadaljne težke poraze na področju Hengyanga. Vladna poročila pravijo, da sta se bivši guvernor province Hunan gen. Čeng čen in njegov zastopnik gen. Čen Ming-jen z 90,000 vojakov pridružila komunistom.

ČEZ 4,600 ŽRTEV STRAŠNEGA POTRESA V EKVADORJU

QUITO, Ekvador, 7. avg. — Po zadnjih poročilih je katastrofalen potres, ki je zadnji petek popolnoma uničil pet ekvadorskih mest, zahteval nad 4,600 človeških življenj. Na tisoče prebivalcev pa je bilo ranjenih.

Prvotno je bilo poročano, da je bilo ubitih okrog 400 ljudi, toda na osnovi poznejših poročil se je dobilo bolj točno sliko o strašnem obsegu katastrofe.

Mesta Ambato, Pelileo, Patate, Guano in Pillaro so bila popolnoma zbrisana s površja zemlje. Najtežje je bilo prizadeto mesto Pelileo, ki šteje 3,500 prebivalcev. Le kakšnih 300 prebivalcev si je rešilo življenje.

Poročilo o številu žrtev je podal predsednik republike Galo Ulaza Lasso v svojem radio-apelu na deželo. Lasso se je takoj v petek podal v mesto Ambato, kjer je upravljal z reševalnim delom. V svojem govoru je izjavil, da je ta velika tragedija vrgla deželo nazaj pri njenih naporih, da zagotovi boljše življenje ljudstvu. Apeliral je na ljudstvo naj se pogumno sooči s katastrofo in z združenimi močmi omili, kolikor je mogoče njene posledice.

Poravnava spora med Spellmanom in Mrs. Roosevelt

NEW YORK, 6. avg. — Rimsko-katoliški kardinal Francis Spellman je danes v zvezi s kontroverzo glede federalne podpore župnijskim šolam objavil posebno izjavo, katere namen je, da se poravna neprijetni incident, ki je bil posledica njegove ostre obsodbe Mrs. Eleanor Roosevelt. Spellman je osebno telefonično poklical Mrs. Roosevelt, jo obvestil, da bi rad objavil izjavo in jo zaprosil, naj to izjavo pred objavo prečita.

Mrs. Roosevelt je ustregla prošnji prevzvišenega Spellmana in izjavila, da je ta izjava "pravična."

Kardinal Spellman je zagotovil, da podpira ameriško pravico "svobode govora," ki ne samo dovoljuje, ampak tudi opogumlja izražanje različnih mnenj. Rekel je, da katoličani ne zahtevajo splošno javno podporo za verske šole, ker da to skoro v vsaki zvezni državi ni dovoljeno po ustavi. Po njegovi izjavi katoličani ne zahtevajo podporo za izgradnjo ali pa popravljanje župnijskih šol, za plače učiteljem ali pa za stroške vzdrževanja, pač pa le za transportacijo otrok, nakup ne-verskih knjig in splošno zdravstveno službo za otroke.

Smatra se, da je s to Spellmanovo izjavo, kakor tudi izjavo Mrs. Roosevelt zaključen neprijeten incident, ki je grozil, da se bo spremenil v obsežno versko kontroverzo in pognal posebno protestante v še bolj trpka nasprotstva proti katoličanom.

(Upamo, da v soglasju s to poravnavo tudi naša A. D. preneha zmerjati Mrs. Roosevelt z "babnica").

Metodistični škof Oxnam okrcal katoličane

WASHINGTON, 7. avg.—Metodistični škof G. Bromley Oxnam je danes napadel stališče, ki so ga zavzeli voditelji rimsko-katoliške hijerarhije v Zedinjenih državah. Izjavil je, da so zadušili federalno pomoč javnim šolam.

Oxnam pravi, da "hijerarhija izvaja hladno premišljen načrt, da bi zanikala federalno podporo javnim šolam, če ne poseže s svojo roko v javno zakladnico in si zagotovi milijone dolarjev za podpiranje svojih župnijskih šol."

Dalje je škof rekel, da je nedavno obsodba Mrs. Roosevelt s strani kardinala Spellmana del tega načrta.

"Hijerarhija je sprožila splošen napad na princip ločitve cerkve od države."

Oxnam je pristavil, da kot zgleda, Rimsko-katoliška cerkev dviga ves svet na sveto vojno, da reši svojo oblast, imovino in prestiž v Evropi, kjer se bori za svoje življenje.

Na operacijo

V Charity bolnišnico se je podala v svrho operacije Mrs. Frances Klemenc iz 1594 E. 41 St. Prijateljice jo lahko obiščejo, mi ji pa želimo skorajšnje popolno okrevanje!

Pevske vaje "Slovana"

Jutri, v torek zvečer ob 7.30 uri se bodo vršile pevske vaje zbora "Slovan" v navadnih prostorih Slovenskega društvenega doma na Recher Ave. Prosi se vse pevce, da pridejo, ker se bo pripravilo za nastop v nedeljo na farmi SNPJ.

AVSTRIJCI IN NEMCI NAPADAJO AMERIŠKE ŠEFE SKUPNEGA ŠTABA

DUNAJ, 7. avg.—Trije ameriški šefi skupnega štaba so danes bili deležni kritičnega sprejema na Dunaju. Avstrijci so jih dočakali z napisi "Ven z ameriškimi vojnimi hujskači," "Avstrijska mladina se ne bo borili za vas," "Bradley, pojdite domov; za Vas ni dela v Avstriji," itd.

Trije šefi—gen. Omar Bradley, gen. Hoyt Vandenberg in admiral Louis Denfeld—se nahajajo na 10-dnevnih posvetovanjih z vojaškimi voditelji zapadno-evropskih držav. Iz Pariza so se podali v Tulln, ki je ameriška postojanka oddaljena od Dunaja 15 milj. Trije šefi potujejo s predsednikovim letalom "Independence."

Na Dunaju ni bilo nobenih demonstracij, pač pa so napisi bili postavljeni vzdolž ceste Tulln-Dunaj.

Z ameriškimi šefi so se sestali avstrijski kancelor Leopold Figl, zunanji minister Karl Gruber in notranji minister Oskar Helmer. Ker Avstrija ni članica Atlantskega vojaškega pakta, ni bil določen sestanek z njenimi vojaškimi voditelji. Kljub temu pa avstrijski časopisi kritizirajo Zedinjene države, da hočejo spraviti Avstrijo v pakt.

Nemški voditelji tudi kritizirajo Američane

Ameriške vojaške šefe so napadli tudi voditelji zapadnonemških političnih strank. Napadla sta jih tako voditelj močne stranke krščanskih demokratov dr. Konrad Adenauer kot voditelj komunistične stranke Max Reiman.

Dr. Adenauer, ki je govoril na shodu v Bonnu, je izjavil:

"Če trije šefi ameriških oboroženih sil potujejo skozi zapadne obrambene črte proti vzhodu, bodo morali poslušati mnenje ljudstva, ki živi na tem ozemlju. Vzeli so nam orožje in zato je njihova dolžnost, da branijo 45,000,000 ljudi." Adenauer je osmešil denacifikacijo in zahteval, da se preneha "obrekovati poštene člane "bivše nacistične oborožene sile."

Reiman pa je na shodu v Stuttgartu izjavil, da na nemškem ozemlju niso potrebni ameriški vojaški voditelji.

Potovanje ameriških vojaških šefov je napadlo tudi glasilo "Oesterreichische Zeitung," ki ga izdaja sovjetska armada. Časopis pravi, da so trije šefi prišli insuecirat "hrano za topove."

"Ta obisk dokazuje," pravi časopis, "da so ameriški monopolisti pripravljeni braniti svoje profite do zadnjega Evropejca."

Išče se sobe za delegate

Koncem tega meseca se vrši konvencija Zapadne slovanske zveze v Slovenskem narodnem domu na St. Clair Ave. Delegatje bodo pričeli prihajati iz drugih mest že v soboto 27. avgusta. Odbor skupnih društev ZSZ v Clevelandu prosi rojake, ki bi imeli sobe na razpolago za delegate za ta čas, da bi sporočili Mr. Joseph Ponikvarju, PO 2796 ali Mr. John Kadunce, HE 8356.

Ne bo seje

Članicam podružnice št. 18 SŽZ se sporoča, da se jutri zvečer ne bo vršila redna seja kot običajno, pač pa bo prihodnja seja dne 13. septembra.

Odšli v Californijo

Danes sta se Mr. in Mrs. John Paulich podala s hčerko in zetom Mr. in Mrs. Frank ter Steffie Lovko v Los Angeles, Cal., kjer slednja dva živita. Srečno pot!

NOVI GROBOVI

JOHN POTOKAR, ml.

Snoči ob 8:13 uri je preminil v St. Luke's bolnišnici John Potokar, ml., 1144 E. 174 St., sin poznanega John Potokarja, izdelovalca pive in mehkih pijač (Double Eagle Bottling Co.) Pogreb oskrbuje Grdinov pogrebni zavod. Podrobnosti bodo poročane jutri.

MILDRED MELLE

Po težki bolezni je preminila v bolnišnici v petek zvečer ob 8.50 uri Miss Mildred Melle, stara 43 let. Stanovala je na 6806 Bonna Ave., kjer ima družina Melle svoj dom že nad 30 let. Pokojna je bila aktivna organizatorka delavcev v unijo ter je bila bolniška strežnica zadnjih 16 let. Zaposlena je bila 13 let v tovarni Graphite Bronze Co. in od smrti matere 6. oktobra 1946 je skrbela za gospodinjstvo na domu.

Tu zapušča očeta Johna, sestro Mrs. Jennie Yelatz, ki vodi grocerijsko trgovino na vogalu E. 74 St. in Lockyear Ave., pet bratov: Johna, Williama, Josepha, Ermina in Victorja, dve nečakinji in pet nečakov. Pogreb se vrši v sredo zjutraj ob 9. uri iz Grdinovega pogrebnega zavoda, 1053 E. 62 St., v cerkev sv. Vida in nato v družinsko grobnico na pokopališče Calvary.

JOHN JERLIKOVICH

Preminil je v četrtek John Jerlikovich iz 15812 Corsica Ave. Star je bil 58 let in je bil doma iz Kosjaca na Hrvatskem. Bil je član društva št. 235 HBZ in podružnice št. 14 SMZ ter podporni član podružnice št. 3 Progresivnih Slovenk. Delal je pri Browning Crane Co.

Tukaj zapušča hčere Ann, Mrs. Katherine Pandon in Emma. Pogreb se je vršil danes zjutraj ob 10. uri iz Golubovega pogrebnega zavoda.

MARY SKUFCA

Nagloma je preminila Mary Skufca, rojena Tomšič, stara 44 let. Stanovala je na 3575 E. 82 St. Bila je članica društva Bled št. 20 SDZ in podružnice št. 15 SŽZ.

Tukaj zapušča sina Louisa, hčer Mrs. Antonia Cerne, očeta Jerneja, mačeho Rose, brate: Jernej, Edward in Victor, sestre Mrs. Josephine Filipovič, Mrs. Theresa Skul in Angela ter polsestre: Anna, Vivian in Frances. Soprog Ferdinand je umrl pred štirimi leti. Pogreb se vrši v četrtek zjutraj ob 9.30 uri iz Louis L. Ferfolia pogrebnega zavoda v cerkev sv. Lovrenca ter nato na pokopališče Calvary.

Vaje Mlad. pev. zbora SDD

Jutri, v torek zvečer ob šestih se pričnejo redne vaje Mladinskega pevskega zbora SDD na Waterloo Rd. Prosi se starše, da pošljejo otroke k vajam.

"ENAKOPRAVNOST"

Owned and Published by
THE AMERICAN JUGOSLAV PRINTING & PUBLISHING CO.
6231 ST. CLAIR AVENUE CLEVELAND 3, OHIO
HENDERSON 5311-12
Issued Every Day Except Saturdays, Sundays and Holidays

SUBSCRIPTION RATES—(CENE NAROČNINI)
By Carrier and Mail in Cleveland and Out of Town:
(Po raznašalcu in po pošti v Clevelandu in izven mesta):
For One Year—(Za eno leto) $8.50
For Six Months—(Za šest mesecev) 5.00
For Three Months—(Za tri mesece) 3.00

For Canada, Europe and Other Foreign Countries:
(Za Kanado, Evropo in druge inozemske države):
For One Year—(Za eno leto) $10.00
For Six Months—(Za šest mesecev) 6.00
For Three Months—(Za tri mesece) 3.50

Entered as Second Class Matter April 26th, 1918 at the Post Office at Cleveland, Ohio, under the Act of Congress of March 3, 1879.

104

POLOM AMERIŠKE POLITIKE NA KITAJSKEM

Zedinjene države so na vse mogoče načine podpirale korumpirani režim nacionalističnega kitajskega diktatorja Čiangkajšeka. Na milijarde dolarjev je bilo potratenih in ogromne količine vojaške opreme so bile poslane Čiangkajšeku. Vojaška misija Zedinjenih držav je aktivno sodelovala v kitajski civilni vojni. Pred svetom in kitajskim ljudstvom posebno so Zedinjene države povezale svoje interese in svoj prestiž z interesi in "prestižoklike" Čiangkašjekove družine in par ostalih lakomnih kitajskih reakcionarjev.

Z objavo "Bele knjige" je državni oddelek priznal strahoviti polom ameriške politike podpiranja reakcionarnih sil. Tu ni samo izključna odgovornost Čiangkajšeka, pač pa tudi totalno zgrešenega pojmovanja, da se lahko socialne revolucije ustavi s podpiranjem najbolj reakcionarnih in surovo diktatorskih režimov.

Seveda, navada je, da se za vse polome kjer koli na svetu dolži Sovjetsko zvezo. Tako je tudi v "Beli knjigi" Sovjetska zveza obdolžena, da je s svojimi "intrigami" pospešila poraz Čiangkajšeka. Toda argumenti, s katerimi bi se ta zagotovila podprlo, so precej šibki. Niti eden dokument ne govori o vojaški pomoči kitajskim komunistom s strani Sovjetske zveze. Z izjemo onega dokumenta, to je izjave ameriškega vojaškega atašeja v Nankingu, da so baje sovjeti namenoma pustili v Mandžuriji večje zaloge japonske vojaške opreme, da bi padle v roke komunistom, ni nobenih dokazov za aktivno udeležbo Sovjetske zveze v kitajski civilni vojni. To je potrdil tudi sam gen. Marshall, ki je v svojem poročilu povedal, da ni nobenih dokazov, da bi Sovjetska zveza podpirala kitajske komuniste.

Vzroke za totalni poraz ameriške politike je treba poiskati drugje. Dolžiti Sovjetsko zvezo za ta poraz, pomeni skrivati prava dejstva o resničnem položaju na Kitajskem in ne samo na Kitajskem, pač v vseh ostalih delih sveta, kjer so socialne revolucije posledica tiranij starega reda. Kitajski reakcionarji, vojni lordi, veleposestniki, aristokrati in bogatini so izzvali obubožane mase kitajskega ljudstva na upor. Čiangkajšekova diktatura ni mogla zadušiti ta upor, ki je dolgo tlel na Kitajskem in se končno razplamtel v veliko socialno revolucijo, ki po svoji pomembnosti za človeštvo prav nič ne zaostaja za ameriško in ne rusko revolucijo. Res je, da so kitajski komunistični voditelji na čelu upornih množic kitajskega ljudstva, toda absurdno bi bilo trditi, da jim kitajsko ljudstvo ne zaupa in da jih ne podpira. Nikjer revolucije niso uspele, če niso imele zaslombe pri množicah ljudstva.

Značilno je, da so se pri Kitajcih razvneli proti-ameriški čuti v takšnem obsegu, da so celo pod brezobzirno Čiangkajšekovo diktaturo izbruhnile viharne demonstracije proti Zedinjenim državam. To je tudi ena od zaslug zgrešene ameriške politike.. Ameriški časopisi lahko zagotavljajo, da si je ameriška politika prizadevala ustaviti "komunistično nevarnost" na Kitajskem, toda kitajsko ljudstvo sodi o tem drugače. Kitajsko ljudstvo ve, da je z ameriškim vmešavanjem v civilno vojno, bilo pahnjeno v za več let podaljšano tragedijo, lakoto, masne pokolje in čezdalje večji teror nacionalistov. Kitajsko ljudstvo je neštetokrat dalo vedeti, na kateri strani je.

"Bela knjiga" prizna, kar je že dolgo bilo jasno. Kitajski reakcionarji, sluteč svoj neizogibni poraz, so izžemali tudi ameriške davkoplačevalce. "Bela knjiga" pravi, da imajo samo v Ameriki vloženih $500,000,000, v ostalih državah pa nadaljnih $1,000,000,000. Sam Čiangkajšek, ko se je podal v "begunstvo" na otok Formoza, je "vzel" $300,000,000 v zlatu. Podgane slutijo, da se ladja potaplja.

Po toči je prepozno zvoniti. Državni oddelek je priznal, da je stvar na Kitajskem za Zedinjene države izgubljena. Omejil se je le na formalno izjavo, da bodo Zedinjene države podpirale vsako podtalno gibanje, katerega cilj bi bil, da se vrže "tujezemski jarem, po Moskvi dirigiranih komunistov" in na opozorilo, da naj kitajski komunistični režim pusti sosedne države Kitajske pri miru.

To je spet usodno tolmačenje pravih vzrokov socialnih revolucij. V večini azijskih držav, kolonijalnih, polkolonijalnih in tako zvanih neodvisnih že vre. To velja za Indonezijo, za Indokitajsko, Burmo, Malajo, Filipine itd. Če bo ameriška politika zopet stremela za istim ciljem, da se ohrani stari red potom podpiranja diktatur in reakcije teh dežel, nobene izjave in ne grožnje ne morejo preprečiti ljudstva teh držav, da podpirajo ona gibanja, za katera menijo, da jim prinašajo boljšo bodočnost, prosperiteto in človeka dostojno življenje.

SLOVENSKI OBRTNIKI-MOJSTRI SVOJE STROKE

Za proizvodnjo kakovostnih in umetno-obrtnih izdelkov so pri nas zagotovljeni vsi pogoji; industrijski razvoj ne bo dušil obrtnih strok, katerih značilnost in družbeno-gospodarska upravičenost je prav v tem, da dajejo tiste kakovostne izdelke, ki jih industrija ne more serijsko izdelovati. Industrijska proizvodnja je predvsem serijska, obrtna in nasprotno individualna, ki ji vtisne pečat ročno delo, spretnost pa tudi umetni čut izdelovalca. Sedanja republiška razstava lokalne industrije in obrti ima poseben pomen tudi zaradi tega, ker med drugim prikazuje delež obrtnika, umetne in hišne obrti v lokalni proizvodnji. Razstavljeni izdelki so prepričljiv dokaz, da je glavna značilnost obrtniškega dela pri nas kakovost ter da imajo izdelovalci tudi močno razvit estetski čut.

Napačno bi bilo med kakovostnimi izdelki naštevati le pohištvo; med vsemi drugimi strokami je dolga vrsta primerov, da so naši obrtniki pravi mojstri pa tudi umetniki svoje stroke. O tem so se obiskovalci prepričali prav tako na razstavi obutve, kakor na oddelku kovinskih izdelkov pa med lončarji, keramiki, fotografi in izdelovalci lesene galanterije. Na oddelku domače in umetne obrti so dobile nekatere stroke še tem večji poudarek kot obrtniške in ljudske mojstrovine. To velja zlasti za čipke in vezenine. Po teh izdelkih je naša hišna obrt zaslovela daleč po svetu; naše čipke slovijo kot najboljše in najlepše na svetovnem trgu. Prav kakovost teh izdelkov je omogočila, da hekljanih čipk niso izpodrinili tuji industrijski cenejši izdelki.

Prav ostre meje ni med "navadnimi" in umetno-obrtnimi izdelki, vendar vsaka obrtna stroka ni umetna obrt. Kako zelo se izdelki naših obrtnikov, ki ne spadajo med umetno obrt, približujejo izdelkom umetne obrti ali jih popolnoma dosegajo po oblikovni in kakovostni strani, sprevidimo najlaže na razstavi lončenih in keramičnih izdelkov. V Sloveniji je keramična industrija že leto razvita. Njeni izdelki se razlikujejo od lončarske "keramike" predvsem po proizvodnem procesu, dvakratnem žganju v posebnih industrijskih pečeh, kjer izdelki pri drugem žganju dobijo značilno keramično glazuro. V tovarnah keramike sodelujejo poklicni umetniki, ki so se posvetili modeliranju keramičnih izdelkov kot posebni umetnostni stroki, sorodni kiparstvu. Obrtniki lončarji pa izdelujejo predvsem uporabne predmete, vendar smemo reči, da so tudi med njimi umetniki. Svoje izdelke žgejo v preprostih pečah, vendar dosežejo pri drugem žganju tudi dobre glazure z ornamenti, ki so značilni za posamezne pokrajine. Tudi po obliki se lončarski izdelki razlikujejo po pokrajinah. Na razstavi so se zlasti uveljavili prekmurski, slovenjegoriški in belokranjski lončarji. Zato ni čuda, da so na razstavi lončarski izdelki razstavljeni med najboljšo keramiko naših industrijskih keramičnih izdelkov. Lončarske zadruge in posamezni obrtniki so se uveljavili tudi s pečmi, ki po lepoti in grelni zmogljivosti zelo prekašajo starejše vrste peči.

Tudi med kovinarji so se posamezni obrtniki posvetili umetni obrti. Na razstavi vzbujajo pozornost zlasti kovani izdelki S. Cirmana (vrata, lestenci itd). Isto vrsto izdelkov je razstavilo podjetje "Plamen" iz Kropе.

Med obdelovalci lesa je najmanj rezbarjev; večje rezbarsko delo razstavlja Fr. Jemc, Bled. Mnogo bolje je zastopana lesena galanterija. Ta stroka se zelo lepo razvija po osvoboditvi, ker so jo zlasti začela pospeševati invalidska podjetja.

Uporablja predvsem ostanke lesa, ki so tako zares koristno izkoriščeni, saj so posamezni izdelki prave umetnine. Stroka ima še lepše pogoje za razvoj, ker bo mogoče nekatere kakovostne izdelke izvažati.

Izdelki umetne obrti bi izgubili svojo pravo vrednost in pomen, če bi bili zgolj okrasje, čeprav so mogoče tudi izjeme, kar dokazuje razstavljeno umetno cvetje (Stana Bogunovič), ki je tako dobra imitacija, da ga marsikdo bolje ne pogleda, ker misli, da je naravno. Ne pomisli, da zdaj ne cvetejo n. pr. forthitije, krizanteme, orhideje itd. — vse hkrati. Umetnica uporablja za te izdelke — tekstilne odpadke. Ornamentiki in dekorativni umetnosti se posveča J. Karlovšek, ki razstavlja tudi slike na lesu, novo slikarsko tehniko. Bolj praktičen pomen ima slikanje na pohištvo, s čimer mizarski izdelek pridobi na dekorativnosti.

Med posebne umetne obrti bi bilo treba prištevati fotografijo. Slovenski poklicni fotografi niso imeli že poldrugo desetletje razstave. Zdaj razstavljajo kot člani svoje zadruge ("Zafos" — obrtna nabavljalno-prodajna zadruga fotografov Slovenije) svoje izdelke. Poklicnih fotografov je pri nas okrog 120. Na razstavo je poslalo 54 mojstrov nad 500 fotografij. Za razstavo so zbrali 143 slik, tako da je zdaj zastopano 34 razstavljalcev. Po vsebinski strani prevladujejo portreti, na sploh pa umetniška fotografija. To je tembolj razumljivo, ker poklicni fotografi kot obrtniki izdelujejo po veliki večini portrete po naročilu, drugim strokam pa se posvečajo le bolj kot amaterji, kolikor jim je mogoče in če čutijo v sebi umetniško nagnjenje ali imajo sploh smisel za upodabljanje življenja. Razstavili so nekaj tehničnih fotografij, dalje pokrajinskih slik, izjema pa so slike, ki prikazujejo sedanjost. Naših ljudskih množic in življenja ter boja med graditvijo socializma skoraj niso prikazali. Motivov novega življenja se nedvomno vsiljuje dandanes zelo mnogo tudi fotografom. Zdaj, ko je v rabi že fotografski papir domačega izdelka — na njem je izdelanih polovico razstavljenih fotografij — se bo moglo mnogo bolj razširiti tudi obzorje kamere našega poklicnega fotografa. Umetniška, tehnična raven naše fotografije prav kriči po življenskih motivih.

Naši fotografi so prispevali tudi svoj delež pri premagovanju težav v boju za gospodarsko osamosvojitev, da so prvi v državi uvedli tehniko, poseben reprodukcijski način; uporabljajo ga za izdelavo radijskih skal. Po načinu za tiskanje na steklo pa izdelujejo tudi avtomobilske skale.

Hišna obrt je v Sloveniji že dobro razvita in na razstavi so se pokazale dobro njene pokrajinske značilnosti po oblikovni strani ter po vrstah surovin. V Beli Krajini še tkejo platno in njihove vezenine so izdelki žive domače umetne obrti. Za Dolenjsko je značilna "suha roba", za primorske in delno gorenjske okraje čipkarstvo, za Prekmurje lončarstvo, za kamniški okraj slamnikarstvo, za ptujski, ljutomerski okraj in še nekatere druge razen lončarstva pletarski izdelki, zlasti iz slame. Vsi ti izdelki imajo večji pomen za lokalno proizvodnjo, kakor se je zdelo v stari Jugoslaviji. To niso le dekorativni, temveč uporabni predmeti široke potrošnje. Nekateri bodo še pridobili pomen kot tako imenovane narodne umetnine in jih bo mogoče izvažati, čeprav ne v takšnem obsegu kakor n. pr. čipke. Razstava izdelkov "Doma", državnega zavoda za domačo in umetno obrt, pa je dala tudi mnogo dragocenih pobud za nadaljni razvoj hišne in umetne obrti.

"Slovenski Poročevalec"

POGOJI ZA OBNOVO SLOVENSKEGA GOSPODARSTVA

Gen. Clyde D. Eddelman je prevzel upravo civilnih poslov iz rok gen. R. Gaither-ja, ki odhaja v Zedinjene države.

Dosedanje izkušnje nam skoro jemljejo pogum, da bi ob tej priliki ponovili želje slovenskih gospodarskih krogov; prejšnja izročitev poslov v roke g. Gaitherja je pomenila celo prehod na slabše. Novi ravnatelj civilnih poslov bo našel v predalu gen. Gaither-ja in njegovih sotrudnikov kup nerešenih ali negativno rešenih predlogov, zahtev in prošenj naših gospodarskih organizacij in poedincev.

Ako je pri srcu gospodu generalu, da vlada po svojem zdravem razumu in lastni uvidevnosti in ne po starih šablonah, ki se jih drži skorja nepoznavanja razmer, ukoreninjenih predsodkov ali generaliziranja, potem mu moramo svetovati—tako daleč so se razvile razmere v Trstu—naj si postavi pred pričetkom svojega dela osnovno vprašanje:

Ali imajo Slovenci na Tržaškem pravico do življenjskega obstanka ali ne?

Prav za to osnovno vprašanje gre. Kdor odgovori pritrdilno na to vprašanje, ta bo brez posebnih težav lahko našel pot v odnosu do gospodarskih in političnih vprašanj na Tržaškem, neglede na jasne določbe mirovne pogodbe in tržaškega statuta. Vsi pogreški, ki so bili doslej storjeni v politiki predstavnikov Zavezniške vojaške uprave v Trstu, izvirajo prav iz zgrešenega odgovora na to osnovno vprašanje.

Kdor iskreno priznava pravico našemu življu do življenja, ne bo mogel zanikati Slovencem uživanja državljanskih pravic samo zaradi tega, ker pripadajo drugi narodnosti ali pa ker so morda drugačnega političnega naziranja. Tu moramo takoj pribiti, da je dobršen del zakonodaje, na kateri sloni tukajšnje gospodarsko življenje, še iz časov italijanske zasedbe, ko se Slovencem in Hrvatom ni priznavala pravica do golega obstanka, kaj šele do gospodarskega razmaha. Na podlagi teh zakonov se odbijajo prošnje za obrtniče našim ljudem, deli se pravica našim podjetjem in v primeru prestopka določajo denarne kazni.

Še danes so v veljavi odloki fašističnih prefektov, s katerimi so bili uničeni ali priključeni tujim bankam naši denarni zavodi (na primer Tržaška posojilnica in hranilnica in Trgovsko-obrtna zadruga). Na podlagi teh zakonov Slovenci in Hrvati v Trstu nimajo pravice do lastne banke, čeprav so imeli pred vojno prav tu najmočnejšo avtonomno banko—Jadransko banko. Naši ljudje morajo nalagati svoj denar v tuje banke, ki z njim financirajo volivno propagando za priključitev Trsta k Italiji. Na podlagi starih paragrafov je bil za časa vladanja generala Gaither-ja uničen v Trstu velik trgovinski zavod s takšno lahkoto, kakor ubiješ muho, ne pa podjetje, pri katerem je imelo kruha na desetine tržaških družin.

Že vsaka črka v starih italijanskih zakonih govori proti koristim našega življa. Še hujši je duh, v katerem izvajajo zakone uradniki, ki so bili postavljeni za časa italijanske zasedbe. Ostalo je staro ozračje: že dvojezični napis v mestu pomeni razbito izložbo—seveda nekaznovano — razstavljena slovenska knjiga ima iste posledice, razdejana in uničena slovenska knjigarna se ne sme več obnoviti.

Navedli smo samo nekaj drastičnih primerov, ki dovolj jasno pričajo, da je obnova slovenskega gospodarstva v takšnih razmerah nemogoča. Onemogočiti obnovo slovenskega gospodarstva, ki je bilo uničeno z dekreti in ognjem za časa italijanske zasedbe, pomeni izpodkopati temelje življenjskemu obstanku našega naroda. Kam potem z našimi ljudmi, z našim naraščanjem, ki ne najde zaposlitve ne pri občinskih podjetjih, ne v deželnih in državnih uradih in zelo težko pri zasebnih podjetjih?

Pred to vprašanje postavlja odgovorne oblastnike današnji gospodarsko-socialni položaj tržaških Slovencev.

VESTI IZ KOROŠKE

Iz strahu pred resnico

Delegacija koroških Slovencev želi v Pariz, da bi lahko poučila Svet zunanjih ministrov o resničnem položaju, v katerem živijo koroški Slovenci. Za to potovanje pa potrebuje potno dovoljenje. Takoj je bilo opaziti, da skušajo francoski predstavniki v Inomostu ter na Dunaju zavlačevati dovoljenje za pot v Pariz. Pokrajinski odbor Osvobodilne fronte za Slovensko Koroško je večkrat interveniral pri francoskem konzulatu v Inomostu, kjer pa so skušali stvar prikazati tako, češ da gre za "važno politično zadevo" in da mora zaradi tega vprašanja potnega dovoljenja rešiti francoski poslanik na Dunaju v sporazumu s francoskim zunanjim ministrom. Vsi ti zavlačevalni manevri vzbujajo vtis, da potekajo iz strahu pred dokumentarnim gradivom, s katerim hoče zastopstvo koroških Slovencev na pot v Pariz. Takšno ravnanje more borbeno voljo in vztrajnost našega koroškega ljudstva le krepiti in stopnjevati.

Odločna beseda bivših koroških partizanov

V Srednjem Kotu pri Borovljah so se zbrali bivši partizani Slovenske Koroške na velikem zborovanju. Predsednik Zveze bivših partizanov za Slovensko Koroško tov. Karel Prušnik je poudarjal, da je ostalo naše ljudstvo na Koroškem kljub vsemu preganjanju zvesto pridobitvam Narodno-osvobodilne borbe in da bo tudi v naprej nadaljevalo svojo brezkompromisno borbo za narodne, socialne in kulturne pravice. Brzojavke so poslali bivši koroški partizani s tega svojega zborovanja maršalu Titu in konferenci zunanjih ministrov v Parizu. V slednji brzojavki terjajo bivši koroški partizani zagotovitev vseh narodnih, socialnih in kulturnih pravic slovenskemu delovnemu ljudstvu na Koroškem ter zaslišanje zastopnikov koroških Slovencev tov. Franca Petka, Karla Prušnika in Franja Ogriza, ki jih je naše ljudstvo pooblastilo, da zastopajo njegove koristi pred štirimi zunanjimi ministri v Parizu.

Društveni koledar

AVGUSTA

13. avgusta, sobota. — Piknik društva "Loyalites" št. 590 SNPJ na SNPJ farmi

14 avgusta, nedelja — Piknik Clev. federacije SNPJ na farmi SNPJ

20 avgusta, sobota — Piknik društva Utopians štev. 604 SNPJ na SNPJ farmi

21. avgusta, nedelja — Piknik društva "V boj" št. 53 SNPJ na SNPJ farmi

21. avgusta, nedelja — Piknik društva "Soča" št. 26 SDZ na prostorih Doma zapadnih Slovencev, 6818 Denison Ave.

28. avgusta, nedelja — Piknik pevskega zbora Slovan na SNPJ farmi

28. avgusta, nedelja — Piknik pevskega zbora "Slovan" na SNPJ farmi

28. avgusta, nedelja — Piknik Slovenske moške zveze na Brae-Burn prostorih, 25000 Euclid Ave.

SEPTEMBRA

4. septembra, nedelja — Piknik društva Betsy Ross št. 186 ABZ na SNPJ farmi

11. septembra, nedelja—Piknik skupnih podružnic SANSa na SNPJ farmi

11. septembra, nedelja — 10. obletnica Doma zapadnih Slovencev, 6818 Denison Ave.

Primorske vesti

Kratke vesti

Pijani razgrajači so se pojavili v Pevni in odnesli vence s spomenika padlih partizanov. Domačini so hoteli preprečiti vandalizem, pa so izzivači postali nasilni. Orožniki so sicer odpeljali skrunilce spomina partizanov v Podgoro, vendar dvomimo, da bodo morali nositi kakšne občutne posledice za svoje barbarsko dejanje.

Zastopniki doberdobskih gospodarjev so se zglasili pri goriškem prefektu in zahtevali razpis volitev v občinski svet. Spomenico je podpisalo 65% vseh doberdobskih gospodarjev. Gospod prefekt je obljubil, da bo proučil spomenico. Sedaj nas zanima, kako bo z izpolnitvijo obljube, ker imamo v tem pogledu zelo slabe izkušnje.

Slovenske srednje šole v Gorici so imele ob zaključku letošnjega šolskega leta lepo uspelo akademijo v dvorani na Travniku. Na sporedu so bili razni prizori, razen tega deklamacije in pevske točke.

V Prošeku je umrla Alojzija Rauber. Ves čas je bila zvesta pristašinja Osvobodilne fronte. Njen pokojni mož je umrl v taborišču v Nemčiji. Vsi domačini so pokojnico spoštovali zaradi njene odločnosti in značajnosti. Pokojno Lojzko bomo ohranili v dragem spominu.

O Novi vasi na Krasu so razširili novi Jugoslaviji sovražni listi najbolj gorostasne laži. Resnica je sledeča: na italijansko stran je pobegnilo 16 ljudi, ki niso nikdar sodelovali v narodnoosvobodilni borbi in, ki niso nikdar sodelovali z Ljudsko oblastjo. Vsi ostali pa živijo na svojem mestu in opravljajo v miru svoje vsakdanje delo. Vse druge govorice in objave so le namerna laž ter iznajdba.

Slovenska narodno gledališče v Trstu je uspešno gostovalo na Občinah, v Ricmanjih, v Gabrovcu, Sesljanu in Saležu. Prineslo je našemu ljudstvu obilo dobre zabave in razvedrila.

Na Tržaškem ozemlju je 1,160 vdov in sirot po padlih borcih narodnoosvobodilne vojne. Ti so vložili prošnje za invalidnine. Po ustanovitvi Tržaškega ozemlja vojaška uprava ni upoštevala invalidskega vprašanja. Zaradi tega se je za-nje zavzela Jugoslavija, četudi ni dolžna podpirati invalidov na tem ozemlju. V septembru 1948 je bila ustanovljena posebna komisija, ki je doslej povoljno rešila že več 100 primerov, dočim ostale še rešujejo. Tako je nova Jugoslavija tudi v Trstu rešila več sto družin bede in siromaštva.

Poročili so se v Trstu uradnik Karlo Sancin in uradnica Ivanka Milost, mehanik Nazar Štrekelj in uradnica Estera Zankolič, slikar Mari Vedana in uradnica Helena Bohun.

Janko N. Rogelj:

Stara mati partizanka

Iz Škofje Loke preko poljanske doline, ki je tako ljubka, slikovita in lepa, vodi cesta preko višine, ne daleč od Blegaša, na Primorsko. Tu je bila stara meja med Jugoslavijo in Italijo. Takoj za mejo gre cesta v neštetih serpentinah ali vijugah v dolino, prav do mesteca Cerkno, kjer stoji v bližini partizanska bolnica "Franja". Ob teh serpentinah čepi gorska vas Čepljez, bogata po svojih sadovnjakih in poznana po Slovencih, ki so se močno upirali italijanski pohotnosti in oblasti. Nikoli niso klonili svoje zavesti ter zavrgli svojega materinega jezika. V njih je živela topla misel, da so onstran umetne meje bratje in sestre, na katere jih veže kri in govorica, in s katerimi bodo nekoč spet združeni.

Kako težko so čakali, kako bolestno so nosili zaničevanje in poniževanje, katerega jim je naprtila fašistična Italija. Toda pričakovali so dan, ki mora priti, dan močnih upov in zmag, ko pridejo bratje in sestre preko meje ter poženejo zemlje lačnega sovraga preko Soče za Jadransko morje.

Prerokovano in pričakovano se je zgodilo, preko meje so prišli oznanjevalci lepših in svobodnejših dni, prišli so prvi gorenjski gošarji, najprvo v gozdove, pozneje do hiš in končno v hiše gorske vasice Čepljez.

S prijateljem Stanetom, ki je doma nekje na Dolenjskem, sva se peljala skozi to vas. Nepričakovano zaprosi voznika, da naj ustavi voz, pogleda mene in pravi:

"Mi dovolite, da gremo v tisto hišo pod cesto, pozdravit moje znance."

Z roko mi kaže na trdno kmetijo z gospodarskimi poslopji. "Prav lahko," mu rečem, "samo da se preveč ne zamudimo."

Z živahnim korakom stopa Stane proti hiši, kot bi prihajal domov, v svojo rojstno hišo, v kateri stoji v enem kotu bolj nizka peč, v drugem kotu blizu vrat je kolarska miza ali stružnik s primežem. Stružnik je obložen z razžaganim lesom, s par starimi kolesi in napol izgotovljenimi deli kmečkega voza. Ob steni je žaga, svedri in drugo kolarsko orodje. V glavnem kotu stoji miza s klopmi in par stolov, ki imajo izrezana srca v deskah naslonjača. V četrtem kotu samuje postelja, precej visoka, tako da ni prav dosti prostora med postlano posteljo in nizkim stropom. Dve mački skočita raz zapečka pred nas, ki smo obstali v hiši, kakor da čakamo, da nas bo kdo nagovoril.

Na klopi ob peči sedi zgubančena starka, stara okoli sedemdeset let ali več ter zamišljeno prebira fižol in odbranega meče v skoro prazno skledo. Menda je mislila, da je kdo domačih prišel v hišo po opravkih, zakar se ni zmenila za nas, ki smo obstali sredi hiše. Končno se ozre po nas s svojimi vdrtimi, pa vendar ostrimi očmi, ki so kazali utrujenost in izgledali nekako tako, kakor da so bile te oči nedavno orošene s pekočimi solzami.

Pogleda najprvo mene, toda me ne pozna. Njen pogled obstane na vozniku, tudi on ji je tuj človek. Trenutna negotovost se zbira na njenem velem obrazu. Osvetli se njen pogled zelo čudežno lepo in močno, kakor da išče besedo, s katero bi vprašala: Kdo ste in po kaj ste prišli. Med vojno so bili taki prihodi večkratni, bolj ponoči kot podnevi. Zato je bila menda navajena tako, da so jo drugi nagovarjali, a ona je odgovorjala. To preizkušnjo ima v sebi že preko pet in dvajset let in več.

Stane se smeji in proži roko v pozdrav. Njene koščene roke pa mirujejo ob prazni skledi, dokler si z eno roko ne popravi rute, ki ji je lezla na čelo. Oba gledata eden drugega, Stane jo pozna, a ona ne njega, ki se ji zdi že tako znan iz preteklih let.

"Mati, kaj me res več ne poznate?" začenja Stane.

Njegov glas je spoznala. Kakor je bila stara, je kar hitro vstala in brisala svoje roke s predpasnikom. Nato se mu približa, ne seže mu v roke, ampak ga objame prisrčno in pritiska k sebi, kot da se je sešla s svojim izgubljenim sinom po mnogih, mnogih letih.

"Jejhata, jej, moj sin Stane, Stane . . . Kdo bi te pričakoval ob tem času. Kdo bi te neki poznal, ko si tako gosposko napravljen, čedno obrit in zredil si se v zadnjih štirih letih. Sedite, sedite, gotovo ste lačni, Ljubljana je daleč od nas," proseče ukazuje in pogleduje naju, ki sva še nepoznana tujca v njeni hiši.

To nepričakovano srečanje je meni uganka. Zakaj ga kliče: Moj sin Stane? Saj on ni njen sin, pa ga tako materinsko objema in pritiska na srce.

Voznik in jaz oba sedeva na prašno klop blizu stružnika.

Navdušena starka se skoro trese od presenečenja, pogleda navzgor, da vidi Staneta v oči. Toda samo trenutno; njena siva glava omahne na Stanetovo ramo. Krčevit jok ji stisne oči, vsa zasolzena in tresoča pojasnuje: "Stane, Stane, zakaj nisi prišel pred tremi tedni. Oče je tako povpraševal po tebi, tako rad te je imel. Še zadnji dan, predno je umrl, je blodil polzavestno: Kje je Stane? Potem je umrl, jaz pa sem kar mislila, da boš prišel k pogrebu. In tako sem mislila do danes, da enkrat prideš, če prav prepozno,"

Meni je to še večja uganka, kajti mati pripoveduje, da je umrl oče, ki ga je imel tako rad.

Stara mati stopi k oknu, kjer stoji mala omara. Tam je slika. Vzame isto v roke, s predpasnikom obriše prah raz slike ter jo nudi Stanetu, da si jo ogleda.

"Vidiš, to je on," pravi z jokajočim glasom.

Stane ogleduje sliko ter pravi: "Škoda, škoda, mati, da nisem prišel preje. Oče je bil res dober za mene, res me je imel rad; tega se vedno hvaležno spominjam."

Slika je predstavljala starega moža, blizu osemdeset let, z dolgo brado in brkami, toda še prilično korenjaka.

"In baš sedaj je moral umreti, ko smo prišli v svobodo, ko smo spet prosti na svoji zemlji," tarna mala žena, ter nadaljuje: "Nimamo še vsega, kar bi radi, toda Lahov ni več tukaj, ki so bili tako zoperni."

Moja uganka še ni rešena. Sin in mati, oče mrtev? Kako se vse to ujema, ko je Stane doma nekje na Dolenjskem; tam ima očeta in mater, brate in sestre. Saj tako mi je pripovedoval.

Stane me predstavi kot Slovenca iz Amerike. S plamenečim pogledom me pozdravi, s koščeno in utrujeno roko mi prijema prste, z levico si briše solzne oči z vogalom predpasnika.

"Iz Amerike?"

"Da, iz Amerike."

"Koliko let ste že tam?"

"Šest in trideset bo v jeseni."

"Jej, jej, to je že dolgo, koliko smo mi že v tem času pretrpeli," dostavlja.

Stane nato predstavi še voznika. Mati ga gleda. Takrat sem videl v tem obrazu prebolete skrbi preteklih let. Iz obraza bi čital povestnico njenega težkega življenja zadnjih pet in trideset let. Pričelo se je s prvo svetovno vojno, nadaljevalo med italijansko suženjsko dobo, znova vsplamtelo ob drugi svetovni vojni ter zagorelo, ko se je pričela osvobodilna borba njenega naroda na obeh straneh italijanske meje.

Segla je v roke vozniku, pogledala po vseh treh ter grede v vežo rekla: "Lačni ste, malo počakajte."

Z vprašujočimi očmi pogledam Staneta. To je bilo dovolj. Prisede na drugi stol in pripoveduje:

"Za časa osvobodilne borbe sem bil nastanjen v tej hiši več mesecev. Tu je bil stan prosvetnega oddelka naših brigad, tu v tej hiši smo pisali in tiskali partizansko literaturo. Tu so se ustavljali kurirji, prinašali novice ter odnašali tiskano besedo med naše borce. Gospodarja te hiše sta nam bila tako dobra in naklonjena, vse bi naredila za nas. Samo ena bol jima je težila razboleti srci, priklicala solze v oči, risala otopelost na stare obraze. Imela sta šest sinov, vseh šest v partizanih, prav od prvih pričetkov. Odšli so, ne da bi se le eden povrnil med vojno. Prav nobenega ni bilo domov, dokler ni bila končana vojna. Kadar koli so prihajali kurirji, kadar koli so prihajali novi borci v vas, vedno je stara mati povpraševala, če je kdo kdaj videl njene sinove. Vedno je upala, da bo dobila vezo vsaj z enim sinom, a ta sin bi ji potem poročal o drugih petih sinovih. Toda zaman. Prav nič nista izvedela oče in mati. Ko so odhajali kurirji iz vasi, naročala jim je, da naj poizvedo o bivališču in stanju njenih sinov. Ta silna misel, če so še živi, ali leže kje v bolnicah, ali še hujše, da so že kje zakopani, ta misel je iskala blagodejno uteho, da ju ne stre teža zaskrbljenosti in dnevnega ugibanja. Dobila sta nadomestila v tem, da sta pričela klicati mene kot njunega sina. In tega materinstva in očetovstva sem bil deležen od njih v toliki meri, da sem ju prav po sinovsko klical: Oče, kako je kaj danes? Mati, kaj bomo dobrega jedli? Naša iskrenost je bila tako velika, da sem živel v tej hiši kot sin poleg očeta in matere."

Mati se je vrnila iz veže, vsa obložena z jestvinami in pijačo. V levi roki je imela suhe mesene klobase, a pod levo pazduho si je zataknila velik krajec kruha in nož; pod desno pazduho je bila steklenica sadjevca, a v roki trije male kozarci. Sama se ni mogla tako oprtiti, najbrže ji je kdo pomagal.

"Primi, Stane, primi, da mi ne pade na tla."

Kar na klop ob peči, je vse položila. Mačku so zadišale klobase, pa je kmalu sedel na konci klopi.

Raz peči je potegnila še mali nožič ter luščila mesene klobase, rezala koščke na kosu papirja, a z velikim nožem je narezala okusnega črnega kruha.

Stane, sin matere in umrlega očeta, pa je bil že tako domač, da je točil sadjevca.

In kako je gostoljubno in prijateljsko ponujala, kako z dobro voljo in veseljem je dajala, kako iskreno in prepričevalno je govorila. Da, to je bila mati osvobojenega Slovenskega Primorja, mati jeklene volje, vzor materinstva in oboževalka in ljubiteljica lepe in osvobojene slovenske zemlje. Koliko prekaljenega zadovoljstva in sreče je bilo v njenih ugašajočih očeh na jesen njenega življenja! Na teh očeh se je čitalo, da ima oko za svoje ljudi, da dobro presoja in zaključuje s pogledi njenih oči.

Na pragu hišnih vrat se pojavi visok fant, eden izmed njenih šestih sinov. Mati ga nam predstavi in pravi, da je še eden nekje okoli doma, drugi pa so vsi šli na delo.

Vprašam jo: "Kako kaj živite zdaj?"

Odgovori mi: "Nič hudega; najhujše je že minulo. Odkar smo prišli v svobodo, si že tako pomagamo, da nismo lačni. Vse-

(Dalje na 4. strani)

N. J. Popovic, *Inc.*

IMA ZASTOPSTVO

Chrysler - Plymouth avtov

PRODAJA NAJNOVEJŠE 1949 IZDELKE KOT TUDI RABLJENE AVTE

V zalogi ima razne dele in potrebščine za avte ter izvršuje razna popravila po tovarniško izurjenih mehanikih.

8116 LORAIN AVE. **ME 7200**

NICK POPOVIC, predsednik

CLEVELAND

JE SLOVENSKA METROPOLA V AMERIKI!

V Clevelandu so naseljeni Slovenci, oziroma Jugoslovani iz vseh delov Slovenije in sploh Jugoslavije. V Clevelandu izhaja slovenski list

ENAKOPRAVNOST

ki prinaša dnevno zanimive novice iz vseh delov sveta.

Enakopravnost

6231 St. Clair Ave. Cleveland 3, Ohio

$25 TO ANYONE WHO CAN SMELL THIS OPPORTUNITY!

Uncle Sam is offering $25 (as many twenty-five dollars as you want) to anyone who can smell this opportunity.

And what a solid gold opportunity it is. It can mean money to retire on. A "money's-no-object" vacation with the little woman. A real start toward that complete independence you want when you and your family get old.

And any person with a nose can enjoy this opportunity. Just follow that nose down to your nearest bank, or place of business—and ask about the big Opportunity Drive.

You'll learn that it's the simplest, safest way ever invented to save money for your old age. For every time you invest $75 in the Treasury Department's Opportunity Drive, you get back a U.S. Savings Bond worth $100, in ten short years.

A complete, out-of-the-blue gift of $25 every time you buy a $100 Savings Bond just because you were wise enough to smell a real opportunity.

Start your own Opportunity Drive today. Start investing in your future independence. Ask any bank or your boss for details.

Put more opportunity in your future! Invest in

U.S. SAVINGS BONDS

ENAKOPRAVNOST

JOIN THE OPPORTUNITY DRIVE

This is an official U. S. Treasury advertisement—prepared under auspices of Treasury Department and Advertising Council.

VELIKI RUSKI PESNIK

(Ob 150-letnici Puškinovega rojstva)

(Nadaljevanje)

Ko je označeval Puškinovo umetnost, je že Belinski prepričljivo dokazal, da se je njegova ljudskost družila z zaščito in opravičevanjem pozicij njegovega razreda, da je Puškin sin svoje dobe, ki je zrasel v določenih pogojih in določeni okolici. Hkrati je Puškin ljudski pesnik, kajti s tem, da je izražala napredna stremljenja dobe—služi njegova umetnost ljudstvu, njegova umetnost je pomagala ljudstvu, da je bolj uspešno napredovala na poti svoje osvoboditve. Pesnik je bil povezan s plemiško kulturo, vendar je bila njegova umetnost po svojem izvoru ljudska. Ruski narod, njegov jezik, njegov značaj in epos—to so tla, iz globine katerih rastejo korenine Puškinovega genija.

Puškin je zelo spoštoval ruske napredne javne delavce ne glede na stan, ki so mu pripadali. Pisal je: "Imeni Minina in Lomonosova sta nemara pomembnejši ko vsi naši stanovski rodovniki."

Puškin je cenil ljudske množice neizmerno bolj ko aristokratsko visoko družbo.

*

Puškin se je boril za visoko idejno napredno književnost, ki "zahteva—pisal je o prozi—misli in zopet misli,—brez njih so najsijajnejša izrazi brezpomembni."

Puškin je bil človek širokega obzorja, umetnik-mislec. Razkrival je stari, preživeli fevdalni svet, a hkrati se je zelo ostro izražal o novih kapitalističnih odnosih, o angleški in ameriški "delokraciji."

Takole označuje Puškin kapitalizem:

"Berite tožbe angleških tovarniških delavcev in lasje se vam bodo naježili od groze. Koliko ostudnega mučenja, nerazumljivega trpljenja! Kakšno hladno barbarstvo z ene strani in kakšna strašna beda z druge. Pomislili boste, da gre za graditev egiptovskih piramid, za Hrerejce, ki delajo pod bičem Egipčanov. Nikakor ne; gre za sukno gospoda Smitha ali za šivanke gospoda Jacksona.

Puškinova dela živijo v socialistični družbi polno življenje. Vedra in optimistična Puškinova poezija je v naših časih sredstvo za vzgojo k resnični človečnosti. Puškinova poezija vzgaja pri čitateljih patriotizem, požrtvovalnost, predanost družbeni dolžnosti.

Puškinova umetnost se je razvijala na določenih zgodovinskih tleh, a pesnik je prehitel svojo dobo in njegova nesmrtna dela so dobila občečloveški pomen.

Puškinovo poezijo je visoko cenil Lenin. Ko našteva vrsto klasikov, katere je Vladimir Iljič prebiral v Sibiriji, pripominja N. N. Krupska: "Najrajši je imel Puškina." V svojem zgodovinskem govoru dne 6. novembra 1941 je Stalin v vrsti velikih imen, ki so ponos in slava ruskega naroda, imenoval Puškinovo ime.

Po A. Jegolinu—prevedla Vera Benčič

(Konec)

MIHAIL ŠOLOHOV

TIHI DON

ČETRTA KNJIGA

(Nadaljevanje)

— Nikar se preccej tako ne nabutaj. Da ti ne bo kaj škodilo. Poglej, kako si se napihnil kakor pajek!

Jezik za zobe. Mleka prinesi, pa da bo kaj zajeti iz sklede!

Iljinična je kar zajokala, ko je pogledala svojega do smrti izstradanega starega.

— Kaj pa, ali so za zmeraj prišel? — je vprašala potem, ko se je Pantelej Prokofjevič odločil od kaše.

— Bomo potlej videli . . . — se je izmaknil odgovoru.

— Mogoče so vas, starce, spustili domov?

— Nikogar niso spustili. Kako naj pa spuste, če rdeči že proti Donu pritiskajo. Sam sem ušel.

— Pa ne, da boš moral odgovarjati za to? — je plaho pobarala Iljinična.

— Če me dobe, bom moral nemara tudi odgovarjati.

— Kaj se boš skrival, ali kaj?

— Nemara si mislila, da bom letal na trg ali hodil po vasi? Tfej, pamet piškava! — Pantelej Prokofjevič je srdito pljunil, ali starka ni odnehala:

— Jojme, kakšen greh! Še nesreča nas doleti, samo da te bodo začeli iskati . . .

— Nu, je že še bolje, če me tu ujamejo in v ječo vržejo, kakor potikati se ondi po stepi s puško, — je trudno rekel Pantelej Prokofjevič. — Jaz nisem več mlad, da bi jim po štirideset vrst na dan prehodil, okoperil, v naskoke letal, se po zemlji plazil in se varoval krogel. Vrag se jih ubrani! Mojega sopolkovca s Krive rečice je zadela krogla pod levo lopatico, še z nogami ni več pobrcal. Vidiš, nič prida ni tako življenje!

Starec je odnesel puško in torbo z naboji in ju spravil v plevnik, ko pa je Iljinična vprašala, kje ima suknjo, je mrko in nerad odvrnil:

— Zapravil sem jo. Bolje povedano, popustil. Pri trgu Šumilinski so tako pritiskali za nami, da smo vse popustili, zbežali kakor nori. Kaj mi je bilo mar tedaj suknje . . . Ta in oni je imel še polukožuh, pa ga je popustil . . . Pa kaj vraga ti je toliko zanjo, za suknjo, da jo jemlješ v misel? Ne rečem, ko bi bila suknja kaj prida, ne pa tako, ko je bila za nič . . .

V resnici je bila suknja imenitna, nova, ali vse, kar je starec izgubil, po njegovih besedah, ni bilo nič prida. Taka navada mu je prešla v meso in kri, da se je tolažil. Iljinična je vedela to, zategadelj se tudi ni začela prepirati o kakovosti suknje.

Ponoči so na družinskem posvetu sklenili: Iljinična in Pantelej Prokofjevič bosta ostala doma z otroki do zadnjega, varovala premoženje, zakopala namlačeno žito, Dunjaško pa bosta z jarmom starih volov poslala s skrinjami k žlahti na Čir, v vas Latišev.

Tem načrtom ni bilo namenjeno, da bi se do kraja uresničili. Zjutraj sta pospremila Dunjaško, opoldne pa je v Tatarskij prijahal kazenski odred salskih kozakov Kalmikov. Morebiti je bil kdo izmed vaščanov videl Panteleja Prokofjeviča, ko se je tihotapil domov; uro potem, ko so prišli v vas, so štirje Kalmiki iz kazenskega odreda pridirjali k Melehovljemu dvorišču. Ko je Pantelej Prokofjevič zagledal konjenike, je s čudovito naglico in okretnostjo splezal na frčado; gostom je odšla naproti Iljinična.

— Kje je tvoj starec? — je vprašal prileten, zastaven Kalmik z naramkami višjega narednika, ko je razjahal in stopil mimo Iljinične skoz leso.

— Na bojišču. Kje pa naj bo, — je osorno odgovorila Iljinična.

— Pokaži hišo, preiskavo napravili bomo.

— Kaj pa treba iskati?

— Starga tvoj iskati. Fej, sramota! Taka stara, pa taka lažnivka! — je očitajoče spregovoril mladeniški narednik, odmajal z glavo in pokazal goste bele zobe.

— Nič se ne repenči, umazanec! Če pravim, da ga ni, se pravi, da ga ni!

— Dosti čenča, kaži hišo! Ne — sami pojčemo, — je ostro rekel užaljeni Kalmik, odločno stopil proti vratom in široko prestavljal zvrnjene noge.

Skrbno so pregledali izbe, se pomenili med seboj po kalmiško, potem pa sta odšla ogledovat gospodarska poslopja, eden — nizek in zamokel do črnote, s kozavim obrazom in potlačenim nosom — pa si je pritegnil široke hlače, olepšane s strakovi, in stopil v vežo. Skozi odprta vrata je Iljinična videla, kako je Kalmik poskočil, se z rokami ujel za preklado in urno splezal na vrh. Čez pet minut je ročno skočil ondukaj, za njim pa je krehajoč previdno zlezel Pantelej Prokofjevič, ves umazan od ilovice, s pajčevino na bradi. Ozrl se je po starki, ki je trdo stisnila ustnice, in rekel:

— Našli so me preklenski! To pomeni, da je kdo jezik stegnil . . .

Panteleja Prokofjeviča so v spremstvu odgnali v trg Karginsko, kjer je bilo vojaško naglo sodišče, Iljinična pa je malo pojokala, poslušala topovsko grmenje, ki se je spet obnovilo, in razločno slišno strojnično drdranje za Donom in odšla v kaščo, da bi poskrila vsaj nekaj žita.

22

Štirinajst nalovljenih beguncev je čakalo sodbo. Sodba je bila kratka in neusmiljena. Postaren kozaški stotnik, ki je predsedoval obravnavam, je vprašal obtoženca po njegovem priimku, imenu, očetovem imenu, stopnji in številki edinice, pozvedel, kako dolgo je obtoženi prebil na begu, potem se je poluglasno z nekaj stavki pogovoril s prisedniki sodišča — enorokim praporščakom in brkatim, šobastim narednikom, ki se je zredil od lahkega kruha — in objavil sodbo. Večino uskokov so obsojali na telesno kazen s šibami, ki so jo izvršili Kalmiki v posebej v ta namen določeni opuščeni hiši. Preveč je bilo dezerterjev v bojeviti donski armadi, da bi jih bilo mogoče šeškati očitno in vpričo vseh kakor devetnajststoosemnajstega.

(Dalje prihodnjič)

STANOVANJE IŠČE

mlada dvojica, ki je zaposlena. Nič otrok. Želi se 3 ali 4 neopremljene sobe. Kdor ima za oddati, naj blagovoli sporoči med 4. in 8. zvečer— **EX 5450**

DOBRO IDOČO GOSTILNO

se proda na St. Clair Ave.
IMA D2 IN D3 LICENCO.
Podrobnosti dobite pri
FRANK MACK
Broker
6603 ST. CLAIR AVE.
EX 1494

AKO NAMERAVATE PRODATI VAŠO HIŠO

za eno ali dve družini, pokličite nas.
IVanhoe 7646
Realtor

NAPRODAJ JE

ČISTILEC ZA PREPROGE, MAYTAG IZDELKA, STAR 7 LET. PRODA SE ZA ENO TRETJINO CENE.

Vpraša se na
1042 E. 67 St.

HIŠA NAPRODAJ

4½ sobe, zidan veneer; Niagara fornez z pihalnikom; dovoz, naturni les. Hiša bo odprta na ogled v nedeljo od 2. do 6. zvečer.

855 E. 236 ST. — RE 6168

HIŠE NAPRODAJ
(PRODAJA LASTNIK)

Hiša za 1 družino, 6 sob, zidana iz najboljše opeke. Dve garaži, zidani, 22x24. Dvojna okna in mreže, vse v prvovrstnem stanju. Blizu busa, šole, cerkve in trgovin.

—

Hiša za 1 družino, nova 6 sob. Vse najmodernejše urejeno. Gorkota na plin. Rekreacijska soba 12x28. 2 garaži, cementiran dovoz. Se lahko takoj vselite vanjo. Lota 50x130. Nahaja se 300 čevljev od Chardon Rd.

Za vse podrobnosti pokličite
KE 1674

POPRAVILA NA FORNEZIH EKSTRA POSEBNE CENE

ZA ČIŠČENJE FORNEZOV
FORNEZ, CEV, DIMNIK
$4.00 do $6.00
NATIONAL HEATING CO.
FA 6516 *"Dobro znani za dobro delo"* FA 6516
POSLUGA ŠIROM MESTA

Stara mati partizanka

(Nadaljevanje s 3. strani)

ga še nimamo, pa kdaj smo še vse imeli. Ne pod Avstrijo, ne pod Italijo, vedno nam je manjkalo. V svobodi pa si bomo že sami pomagali, saj sedaj smo sami svoji gospodarji. Saj nam gre še narava na roke. Za časa Italijanov nam niti sadno drevje ni hotelo obroditi; odkar smo v svobodi nam črešnje, češplje, jabolke in hruške tako obrode, da imamo vsega zadosti."

Besede: "Odkar smo v svobodi," je mati tako naglašala, da sem pričel misliti, kaj za nje vse to pomeni. Ona je že to vedela, kaj to pomeni, ko je preiskušala laško gospodstvo dolga leta.

Klobase so bile zelo okusne, kruh tečen, sadjevec močan. Za nameček je stara mati, zaščitnica partizanov, stopila vdrugič v vežo ter se vrnila s steklenico-črešnjevca, ki je po njeni sodbi najboljša pijača pri hiši. Za slovo smo morali tudi tega pokusiti.

Poslovili smo se. Dolgo je gledala za nami na hišnem pragu ter mahala z roko v pozdrav.

"In še pridite," so bile njene zadnje besede.

Odpeljali smo se po serpentinah v dolino. Vozili smo skoro ves dan po Slovenskem Primorju, od Cerkna proti Otaležu, skoro do Spodnje Idrije, kjer sem obiskal brata Mrs. Pauline Vogrich iz Milwaukee, Wis. Od tu smo šli do Sv. Lucije, od tam po strmi cesti preko Čepovana in vasi Lokve, odkoder smo videli Sveto goro pri Gorici. Iz čepovanske doline smo krenili navzdol proti Ajdovščini, nato v vas Žablje, kjer sem obiskal brata Mr. Krista Štoklja v Clevelandu. V vipavski dolini so takrat cvetele prve črešnje. Iz Razdrtega smo zavili v Postojno in preko iste v Slavino, kjer sem govoril z materjo Mr. John-a Žigmana iz Euclida, Ohio. Proti večeru smo se vrnili v Ljubljano, da sem šel lahko k predstavi v dramo.

Tako je bilo zaključeno moje enodnevno potovanje po Slovenskem Primorju, ki se je pričelo v hiši stare matere partizanke, ki ni bila v gozdovih, ki ni hodila s partizani in se ni udeleževala bojev, ampak pri nji so uživali borci vso postrežbo in naklonjenost. Pošteno zasluži to ime, vsaj je dala vse, kar je mogla; svojih šest sinov je poslala v osvobodilno borbo, a ona je doma na terenu gostila tiste, ki so prišli iz gozdov.

Nam v Ameriki je bilo silno težko od prvih početkov razumevati ta domovinski odpor in borbo. Silno težko, ker smo sprva slišali o njih, da niso redna vojska, ampak da so banditi, uporniki, gošarji, rodoljubi, a končno šele—partizani, partizanski oddelki in osvobodilna fronta.

Iz pripovedovanja stare matere sem zajel tisti borbeni duh, ki je držal domovinsko vojsko na svojih položajih. Čudovito jekleno voljo je imela starka, v nji je bila tako silna odporna sila, da se ni strašila smrti, kateri je gledala v oči iz dneva v dan. Njen edini cilj je bila osvoboditev ali smrt. V velikih časih postanejo tudi ljudje veliki, tako stare matere, ki čutijo v sebi čut materinstva do svojih otrok in do svoje svete slovenske zemlje. Suženjstvo pod fašističnim jarmom je izklesalo močne in neupogljive značaje, ki so bili pripravljeni na dneve in ure, ko se prične boj na življenje in smrt. Tako je stara mati, ko je odšlo šest sinov od doma, iskala utehe in poživljajočega poguma v tem, da je v hiši stanujočega partizana začasno prisvojila za svojega sina, da ni bila pretrgana vez njega materinstva do svojih ljubečih sinov. S tem je ostala v njenem trpečem srcu še vedno dvojna ljubezen: ena do doma in zemlje, druga, do šestih sinov. Z materinsko ljubeznijo je trpela, delala in čakala. Kako poplačana je bila njena neumorna vstrajnost, ko je prišla svoboda v Slovensko Primorje, in ko so se vrnili domov vsi sinovi. Za spomin na te borbene čase ima še sedmega sina. In kadar jo starost priklene na smrtno postelj, bo ponovila isto, kar je dejal njen mož zadnji dan pred smrtjo: "Kdaj pride moj sin Stane?"

S temi besedami bo najbrže zaključen tek njenega junaškega življenja, katerega je že v mladinskih letih položila v naročje svoje velike in neumrljive slovenske zemlje, za katero je živela in za katero bi umrla ne enkrat, ampak večkrat, če bi bilo mogoče.

Take so naše primorske matere.

—*Ponatis "Nove Dobe"*

Naročajte, širite in čitajte "Enakopravnost!"

Odbor društva sv. Ane štev. 4 S. D. Z.

Odbor za leto 1949 je sledeči: Predsednica Julija Brezovar, 1173 E. 60 St.; podpredsednica Jennie Stanonik; tajnica Jennie Suvak, 1415 E. 51 St., EN 8104; blagajničarka Josephine Orazem - Ambrožič; zapisnikarica Angela Virant; nadzornice: Mary Bradač, Rose L. Erste in Frances Okorn; rediteljica Mary Pristov.

Seje se vrše vsako drugo sredo v mesecu. Društveni zdravniki so vsi slovenski zdravniki.

PLANT MORE OPPORTUNITY IN YOUR FUTURE!

How will your finances stand ten years from now? Will you have the cash for home improvements, farm expansion, education for the kiddies? Will you be able to fulfill your dreams of long vacation trips, of rest and retirement?

You *won't* if you squander today's profits on overpriced purchases. You *will* if you salt away every cent possible in safe, sure United States Savings Bonds, the crop that never fails.

With your money safely invested in Savings Bonds, you'll be growing every $3 you invest into $4 — in only ten years. And come what may — bad weather, bad times or bad luck — you'll have a sizeable nest egg to safeguard your future! *Buy 'em at your bank or post office.*

INVEST IN U.S. SAVINGS BONDS

ENAKOPRAVNOST

This is an official U. S. Treasury advertisement prepared under auspices of Treasury Department and Advertising Council

Moški in ženske, ki morajo nositi
OPORE (TRUSSES)
bodo dobro postreženi pri nas, kjer imamo moškega in žensko, da umerita opore.
MANDEL DRUG CO.
Lodi Mandel, Ph. G., Ph. C.
15702 Waterloo Rd. — IV 9611

RABITE POSTREŽBE?

ZADOVOLJNI boste, če se obrnete na tvrdko:

AUGUST KOLLANDER
6419 ST. CLAIR AVE.
Cleveland 3, Ohio
Tel. HE 4148

POŠILJAMO denar v Jugoslavijo, Trst, Italijo in v vse druge države. Vsaka pošiljatev je zajamčena.

PRODAJAMO karte za prekmorske kraje in nazaj po originalnih cenah.
AMERICAN EXPRESS travel čeke in denarne nakaznice za vporabo v naših državah.
ZABOJE za pošiljanje blaga ali živil v staro domovino. Če želite nabavi tudi določeno blago za v pakete tvrdka sama.

PREVZEMAMO zavitke od rojakov in iste točno odpremljamo na naslovnike.

SPREJEMAMO naročila za moko in druge že pripravljene zavitke kakor tudi za streptomycin za Jugoslavijo, Avstrijo, Italijo, Nemčijo in druge države.

POMAGAMO pri nabavi POTNIŠKIH DOKUMENTOV: nudimo pomoč potnikom.

SODELUJEMO pri ureditvi raznih starokrajskih zadev.

OPRAVLJAMO NOTARSKE posle.

Za nadaljna pojasnila PIŠITE, PRIDITE, KLIČITE zanesljivo in dobro znano tvrdko:

A. KOLLANDER

ZAVAROVALNINO
proti
ognju, tatvini, avtomobilskim nesrečam, itd.
preskrbi
Janko N. Rogelj
6208 SCHADE AVE.
Pokličite:
ENdicott 0718

OBLAK MOVER

Se priporoča, da ga pokličete vsak čas, podnevi ali ponoči. Delo garantirano in hitra postrežba. Obrnite se z vsem zaupanjem na vašega starega znanca

JOHN OBLAKA
1146 East 61st St. HE 2730